

дио у своја 32 научна рада, који су пописани на крају књиге. Првих 12 „медаљона“ углавном је написано на основу пишчевог дугогодишњег посматрања, размишљања и проучавања, а остали на основу архивских података Которског архива.

Писац говори о которској републици, кнежевима Републике, при вредном животу Котора и истакнутим људима Котора, моћним привредницима града, који су играли истакнуту улогу на дворovima српских средњовјековних владара — Милутина, Стевана Дечанског и цара Душана. Са Котором су имали привредне везе, у њему су повремено или дуже боравили привредници из Дубровника, Бара, Улциња и Скадра, као и трговци из Италије. Нијесу заобиђени ни најнижи друштвени слојеви ондашњег Котора — робови, као ни слушкиње бога-

тих грађана. Обрађене су разне професије, занати и занимања: љекари, ковачи, бродоградитељи, штитари, оклопари, златари, крзнари, кројачи, дрводјеле, рибари, власници млинова и пекара. Ту се сусријећу имена Вите Которанина, градитеља Високих Дечана, и легендарног Новака Ковача.

Наравно, писац није изоставио ни културни живот Котора. Дати су подаци о гимназији, апотеци, љекарима, грчким сликарима, књигама рукописним и штампаним, као и библиотекама рукописним.

Последњих шест „медаљона“ посвећено је которским pjesницима с краја XV и из XVI вијека и њиховом значају.

Књига чини лијеп прилог историји друштвеног живота средњовјековног Котора.

Новица Ракочевић

ДУШАН ТУМПИЋ: „НЕПОКОРЕНА ИСТРА“ — ЗБОРНИК СЈЕЊАЊА И ДОКУМЕНАТА „А. ЦЕСАРЕЦ“,

Зареб 1975, стр. 686

Поводом 30-годишњице слободе и побједе над фашизмом крајем 1975. године у Библиотеци сјећања на револуцију појавило се још једно дјело вриједно пажње — „Непокорена Истра“, чији је аутор Душан Тумпић. То је зборник сјећања и докумената посвећен Истри и борцима палим за њену слободу. Књига је од посебног значаја, пошто до сада Истра и њена револуционарна борба нијесу у потребној мјери нашле мјеста у литератури, те је ово један нов, иако не почетни корак на путу извлачења револуционарне Истре из историјске анонимности,

Аутор је као истароки партизан сачувао и годинама скупљао уз своје и друге мемоарске записе и бројна публицистичка и фотографски документа из предратне и ратне прошлости Истре. Прикупио је вриједан и драгоцјен материјал, и из њега умјешно направио кохерентну целину. Књига, која је претежно зборник сјећања и записа аутора и бројних истарских бораца, обогаћена је обиљем ау-

тентичних докумената и фотографија које имају вриједност историјског материјала, јер је и њихов језик језик аутентичности. Она представља скуп специфичне грађе и као таква значајан је прилог за ширу и темељнију обраду револуционарне борбе народа Истре. Њена је вриједност не само у томе што чува од заборава многе догађаје и ликове, подвиге и операције већ и што нуди драгоцјене чињенице које ће за даље научно истраживање бити од несумњиво велике користи. Иако богата, књига ипак није могла обухватити све области, крајеве, догађаје, ликове и збивања, из чега произлази обавеза даље научне и литерарне обраде тога краја.

Књига „Непокорена Истра“ састављена је из шест међусобно повезаних дјелова. Сви ти дјелови богато су илустровани са шест група фотографија — хронолошки и тематски повезаних, чиме се употпуњује и обогаћује ово дјело.

Први дио књиге обухвата доста опширан опис прилика у Истри за вријеме италијанске окупације. Опис, дакле, почиње од Рапалског уговора 1920. године, када су утврђена територијална гранична питања између Краљевине Италије и Краљевине СХС. Наглашена је судбина Истре када је отргнута из живог тијела хрватског и словеначког народа, заједно са другим дјеловима (Ријека, Трст, Горица, Ластово и Задар са околином) који су имали сличну судбину. Италијански фашизам бадио је народ ових крајева у просвјетну и културну таму, а економским уништавањем спречавао сваки даљи њихов национално-политички развој. Опис се наставља периодом Истре између два свјетска рата и, даље, Истром у НОР-у и социјалистичкој револуцији, а завршава се данима побједе. Рат је у мемоарском запису истарског бораца Фрања Дебеуца о раду истарске емиграције у Југославији. С овим су у логичкој и хронолошкој повезаности три детаљна записа аутора књиге о културно-просвјетном раду и припремама напредне истарске емигрантске омладине за револуционарне догађаје и револуционарну борбу. Посебан дио чини опис стварања истарских партизанских јединица и борбе народа западне Истре. Овај дио књиге, иако није писан као детаљна хронологија и историја, даје даргоцјену праћу за будућу ширу научну обраду.

Други дио књиге састављен је од четири прилога и има изразито мемоарски карактер. Прва три су текстови у којима аутор књиге описује своје доживљаје као истарски борац. Четврти прилог је мемоарски запис Фрања Дебеуца о његовим доживљајима као бораца и комунисте Истре. Овај дио историјски је документован и представља свједочанства два непосредна учесника револуционарне борбе народа Истре.

Трећи дио књиге чине хронолошки сређене и фактографски прегледне многе културне, просвјетне и друге активности у јединицама

НОВ-а Југославије — подручје Истре.

Четврти дио књиге је исцрпан хронолошки преглед борби истарских партизанских јединица од првих акција до коначног ослобођења. Иако аутор није могао обухватити све, такав преглед, сређен по датумима, даје доста података о појединим борбеним акцијама у Истри, и зато омогућава читаоцу да цјеловито сагледа величину и динамику борбе и да дође до закључка о њеним специфичностима, узимајући у обзир геопрофске и остале особености Истре.

Пети дио књиге чине прилози: записи и успомене о појединим догађајима из револуционарне борбе и партизанских акција у Истри, затим долазе дирљива писма из народа истарским партизанским јединицама, а потом занимљиве и карактеристичне цртице и одломци из истарске партизанске штампе.

Шести дио књиге носи наслов „Документа“. Овдје су објављени многи фактографски важнији написи из предратне истарске емигрантске штампе о револуционарној борби Истрана, затим значајна документа органа НОВ-а и НОО Истре, низ документованих података о организацији културно-просвјетног и пропагандног рада у истарским партизанским јединицама.

У додатку књиге налазимо и индекс имена и живот и рад Фрања Дебеуца и аутора књиге.

Овако састављена, мемоарски аутентична и документована, књига потврђује историјски континуитет револуционарне борбе Истре за слободу и бољи живот. Из „Непокорене Истре“ нове генерације Истрана и Југословена уопште моћи ће да упознају пуну величину и историјско значење те легендарне антифашистичке борбе народа Истре, као и њихову дубљу повезаност с револуционарном борбом свих збратимљених народа и народности Југославије. Дјело зато представља допринос историјској науци, а занимљиво је и за најшире читалачке слојеве.

И. Кустудија